

**Dövlət bayrağı müstəqilliyimizin, müasirliyimizin, tarixiliyimizin
və milli-mənəvi dəyərlərimizin simvoludur**

Ataş Cəbraylov

Gərək hər bir evdə Azərbaycan bayrağı olsun, hər bir ailə Azərbaycan bayrağına itaət etsin. Bu bayraq gərək hər bir ailənin həyatının əziz bir hissəsi olsun.

**Heydər Əliyev,
ulu öndər.**

Bayrağımız qürur mənbəyimizdir. Bizim bayrağımız canımızdır, ürəyimizdir.

**İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.**

Dövlət bayrağı hər bir ölkənin, xalqın, millətin dünya birliyində imzası, simvolu, şərəfi və qürurudur. Tarix sübut edib ki, hər bir xalqa bu nəsim olmur. Bayrağı yüksəltmək müəyyən bir ərazidə öz dövlətini qura bilən, onu möhkəmləndirib yaşadan, öz milli-mənəvi dəyərlərini mühafizə və inkişaf etdirən xalqa nəsim olur. Başımız üzərində dalğalanan, dünyaya bizi tanıdan XX əsrin əvvəllərində öz müstəqilliyini elan edən Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin bayrağı bu gün də müstəqilliyimizin və dövlətçiliyimizin rəmzidir, AXC-nin varisi olduğumuzun təsdiqidir.

Fətəli xan Xoyskinin rəhbərlik etdiyi Azərbaycan Müvəqqəti Hökumətinin 1918-ci il 24 iyun tarixli qərarı ilə üzərində ağ aypara və səkkizguşəli ulduz təsviri olan üçrəngli bayraq Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin bayrağı kimi qəbul olunmuşdur. 1918-ci il noyabrın 9- da isə Nazirlər Kabinetinin Bakıda keçirilən iclasında Fətəli xan Xoyski milli bayraq haqqında məruzə ilə çıxış etmiş, müzakirələrdən sonra Dövlət bayrağı kimi təsdiq edilmişdir. 1920-ci il aprelin 28-də sovet ordusunun müdaxiləsi nəticəsində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqut etməsi və kommunist hakimiyyətinin qurulması ilə bu bayrağımız 70 il xalqımızın övladlarının ürəklərində yaşamışdır. Bolşeviklər tərəfindən devrilməsinə baxmayaraq istiqlal ideyası yenilməyib və M. Ə. Rəsulzadənin “BİR KƏRƏ YÜKSƏLƏN BAYRAQ BİR DAHA ENMƏZ” şüarı qan yaddaşına həkk olunub, istiqlal mücadiləsində öz əksini tapıb və nəhayət, 1991-ci ildə Sovet imperiyasının dağılması ilə Azərbaycan yenidən öz müstəqilliyini bərpa edib. Çox önəmli haldır ki, bu deviz bu gün Türkiyəni separatizmə sürükləmək, parçalamaq istəyən xarici və daxili düşmənlərlə, terrorçularla çox gərgin və mürəkkəb şəraitdə ideoloji, diplomatik və hərbi mücadilə aparan dövlət rəhbəri Rəcəb Tayyib Ərdoğanın dilində and kimi xalqa çağırışdır. Bu hal Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yüksəltdiyi bayrağın ideoloji mənasının və əhəmiyyətinin türk xalqlarının qan yaddaşına əbədiyyən yazıldığı sübutudur.

AXC-nin üçrəngli bayrağı ikinci dəfə 1990-cı il noyabrın 17-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Sovetinin sessiyasında ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə rəsmən qaldırılmışdır. Həmin sessiya müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin bərpası prosesinin həyata keçirilməsi ilə bağlı bir çox məsələlərin müzakirə olunması, ölkəmizi suverenliyə aparan yolda tarixi qərarların qəbul edilməsi ilə əlamətdar olmuş, ulu öndərin təşəbbüsü ilə həmin sessiyada “Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının adının dəyişdirilməsi haqqında”, “Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali dövlət hakimiyyəti orqanı haqqında”, “Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət rəmzləri haqqında” tarixi qərarlar qəbul edilmiş, “Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət rəmzləri haqqında” Qərara əsasən, müstəqilliyimizin əsas atributlarından olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət bayrağı kimi qəbul olunmuş və ümummilli lider tərəfindən də imzalanmışdır. Bu tarixi sənəddə deyilir ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi qərara alır:

- 1) İlk Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli Dövlət bayrağı Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət bayrağı kimi təsis edilsin.
- 2) Naxçıvan Muxtar Respublikasının digər dövlət rəmzi - Dövlət himni və gerbi haqqında məsələ öyrənilib Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin müzakirəsinə verilsin.
- 3) Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli Dövlət bayrağının, bütövlükdə, Azərbaycan SSR-in dövlət rəmzi kimi təsis edilməsi məsələsi qanunvericilik təşəbbüsü qaydasında Azərbaycan SSR Ali Sovetindən xahiş edilsin.

1991-ci il fevralın 5-də Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti “Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında” Qanun qəbul edərək onu Dövlət bayrağı elan edib. 1991-ci il oktyabrın 18-də “Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında” Konstitusiya Akti ilə Azərbaycan Respublikası Azərbaycan Xalq

Cümhuriyyətinin varisi kimi onun dövlət rəmzləri, o cümlədən Dövlət bayrağı bərpa edilib. 2004-cü il iyunun 8-də “Azərbaycan Respublikası Dövlət bayrağının istifadəsi qaydaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə bu sahədə qanunvericilik bazası təkmilləşdirilib.

Beləliklə, **göy rəng** Azərbaycan xalqının türk mənşəli olmasını, qədimdən-qədimə gələn, yaşayan və yaşadılan türkcülük ideyası ilə əlaqədardır. Baba və atalarımızın göy rəngə üstünlük verməsi ilə bağlı müxtəlif izahlar var. Orta əsrlərdə islam dinində olan türkdilli xalqların yaşadığı ərazilərdə tikilmiş saysız-hesabsız qədim abidələrin də əksəriyyəti göy rəngdə olub. Əsrlərdən-əsrlərə keçən göy rəng artıq həm də simvolik mənə kəsb edib. **Qırmızı rəng** - müasirliyi, demokratiyanı, bir sözlə davamlı inkişafı, yüksək sivilizasiyanı ifadə edir. XVIII əsrin sonlarında Fransada Burjua inqilabı oldu və bundan sonra Avropa ölkələrində kapitalizmin inkişafında bir sıçrayış baş verdi. İqtisadiyyatda baş verən irəliləyiş siyasi və sosial proseslərdə mühüm dəyişikliklərə yol açdı. Sınıflar yarandı. Cəmiyyətdə sürətli inkişafı yanaşı təbəqələr arasında - yoxsullarla varlı və imtiyazlılar arasında antaqonizm gücləndi. Utopik sosialistlər, sosial demokratlar və digərləri bu əksliyi aradan qaldırmaq, yaxud zəiflətmək üçün fəaliyyətə başladılar. Həmin dövrdə fəhlə sinfinin - proletariatin kapitalizm quruluşuna qarşı mübarizəsinin yeni-yeni mərhələyə qədəm qoyması bir reallıq idi. Qütbləşməni zəiflətmək, iqtisadiyyatı irəli aparmaq, bunun üçün də yeni bazarlar əldə etmək, artan narazılığı dəf etmək, iş və sosial problemləri həll etmək üçün kapitalizm dünyə müharibəsinə başladı. Avropa dövlətləri iri sahibkarların mənafe və maraqlarını təmin etmək üçün siyasəti iqtisadi hədəf üzərində qurdular. Dünyanı fəth etmək və nüfuz dairələrinə bölmək üçün hərbi AHTANTA və Üçlər İttifaqı yarandı. Bu zaman Azərbaycan Rusiyanın müstəmləkəsi idi. Rusiyada sınıflar mübarizəsi daha gərgin gedirdi və nəticə etibarilə çarizmin - monarxiyanın devrilməsi ilə yekunlaşdı. Avropanın bu müharibələrdə hökmran olan “xalqların öz müqəddəratını təyin etmək” devizi Rusiyaya da sıçradı və Azərbaycanın öncül ziyalıları bu imkandan maksimum istifadə edərək Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini yaratdılar. Bu dövlət Şərqdə ilk demokratik və parlamentli respublika idi. Ona görə də bu qırmızı rəng Avropada həmin dövr üçün ən müasir ideyaları əks etdirirdi. Həqiqətən də AXC ölkədə demokratiyanın bərqərar olmasında, hətta Qərb ölkələrindən bir çox məsələlərdə irəli getmişdi. Lakin beynəlxalq sərhədləri aşib keçən bu qanla, döyüşlə yekunlaşan yeni qlobal düzəndə öz milli-mənəvi dəyərlərini qorumaq, gələcək nəsillərə ötürmək də həyati bir problem idi. İlk kövrək addımlarını atan AXC həm mənşəyini qorunmalı, həm müasir dövrün çağırışlarına təcili cavab verməli, həm də milli şüurun ayrılmaz və əvəzəlməz dəyəri olan islam əxlaqını mühafizə edib yaşatmalı idi. Qırmızı rəng həmin dövrünü müasirliyini tam ehtiva edirdi, ancaq tarixiliyini yaşatmaq, mədəniyyətini mühafizə və nəsillərə ötürmək əbədiyyən var olmaq demək idi. AXC dövrünün öndə gedən böyük mütəfəkkirlərindən olan Əlibəy Hüseynzadə bu düzəndə Azərbaycanın hansı və necə yer tutacağı barədə yazırdı: “Avropalaşalım, firəngləşəlim deyirsiniz. Lakin ey qare (ey oxucu - A.C.), müraciətdən müraciətə fərq vardır. Biz avropalıların ədəbiyyatına, sənayələrinə, ümum və maariflərinə, kəşfiyyat və ixtiralarına müraciət etmək istəyirik, özlərinə degil! Biz istəyirik ki, İslam ölkəsinə onların beyinləri, dimaqları girsin!” **Yaşıl rəng** dövlətin, xalqın mədəniyyətində islam sivilizasiyasının mövcudluğunu və İslam dininə mənsubluğu ifadə edir. Öz xalqının milli şüur və mənəvi dəyərlərinin qoruyucusu və təmsilçisi kimi çıxış edən Əli bəy Hüseynzadə “Qırmızı qaranlıqlar içində yaşıl işıqlar” əsərində yaşıl rəngin geniş izahını vermişdir.

Tarixçilərin bildirdiklərinə görə, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti tərəfindən üçrəngli bayraq Dövlət bayrağı kimi qəbul olunanda sənədlərdə qırmızı rəngin içindəki ağ rəngli **aypara və səkkizgüşəli ulduzun** mənaları açıqlanmayıb. Ona görə də bu barədə müxtəlif fikirlər var və alim və tədqiqatçıların da qənaətləri eyni deyildir. Lakin bizim fikrimizcə ağ rəng təkzibedilməz qədim tariximiz, aypara həm İslamın, həm də Şərfin, səkkizgüşəli ulduz isə eramızın miniilliklərindən bu günə gələn Oğuzların, türk boylarının birliyinin rəmzidir. XX əsrin əvvəllərində Avropa imperiyalarının əsas hədəfi isə məhz zəngin Şərq və Türk xalqlarının məskunlaşdıqları ərazilər idi. Güman ki, bunu o zaman açıqlamaq vaxtı deyildi, təsbit isə zəruri idi. Çünki Avropa bu gənc dövləti Avropa müasirliyini və mədəniyyətini əxz edəcək ölkə kimi görməli, tanımalı idi. Azərbaycanın üçrəngli bayrağı dahi mütəfəkkir Əli bəy Hüseynzadənin ötən əsrin əvvəllərində milli yaşam fəlsəfəsi kimi irəli sürdüyü “Türkləşmək, müasirləşmək, islamlaşmaq” ideyasını, Azərbaycançılıq ideologiyasını əks etdirir. Ulu öndər Heydər Əliyevin AXC-nin həm atributlarını, həm də ideologiyasını yaşatması onun uzaqgörənliyinin və müdrikliyinin təsdiqidir. Vurğulamaq çox önəmlidir ki, XX əsrin sonu və XXI əsrin ilk günlərindən davam edən beynəlxalq hadisələr İslama və türk dünyasına basqılar tarixin təkrar olduğunu sübut edir və Əlibəy Hüseynzadənin devizi bu gün də son dərəcə aktualdır. Beləliklə, bayraq hər bir xalqın ən müqəddəs rəmzlərindəndir, millətin varlığının, mövcudluğunun sübutu, müstəqilliyinin təsdiqi və dövlətinə sahib çıxmaq bacarığının əsas dəlilidir. Vətəndaş, soydaş hansı ölkədə və məkanda olursa-olsun öz doğma bayrağını görəkən güvənc və arxa hiss edir, qürurlanır və bu ona mənəvi güc verir. Təsədüfi deyil ki, tarixən döyüşlərdə hansı tərəf bayrağını qalib kimi yüksəldirsə o tərəfin zəfər qazanılması təsdiq olunur. Odur ki, özünü təsdiq simvolu olan bayraq bütün dünyada qürur, güvənc yeri, şərəf və şan sayılır. Bundan başqa, bayraq həm də dövlətin və xalqın kimliyinin, apardığı azadlıq mücadiləsinin, təfəkkür və milli mənliliyinin ən bariz və real ifadəsi, bəşər tarixində silinməz imzasıdır. Məhz bu baxımdan hazırkı bayrağımız qədimdən qədimliyimizin, dünyəvi, demokratik, hüquq dövləti qurmağımızın, milli-mənəvi dəyərlərimizin sahibi və mühafizəçisi olduğumuzun, xalqımızın azadlığının, suverenliyinin, öz istiqlalı uğrunda apardığı mübarizənin

yekununun təsdiqi, dünya xalqları və tarixində əbədiyyən sırada dayanmağımız və milli qürurumuzdur. Azərbaycanlı milli düşüncəsində bayrağa xüsusi münasibət tarix boyu özünü qabarıq göstərmiş, azad milli dövlət quruculuğuna davamlı çağırış simvolu olmuşdur. Təsadüfi deyil ki, AXC-nin bu milli bayrağı Bakıda müstəqilliyimizin bərpası mücadiləsində meydan hərəkətində ucaldılmış, hətta xalqımızın milli mövcudluq nişanəsi kimi fəvqəladə vəziyyət elan olan zaman Qız Qalasının üzərində dəqiqələr də olsa dalğalandırılmışdır. Bu gün Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı olan üçrəngli dövlət bayrağı xalqımızın azadlıq məfkurəsinə, milli-mənəvi dəyərlərə və ümumbəşəri ideallara sadıqlığını bir daha nümayiş etdirir.

Hər il Azərbaycanda Dövlət Bayrağı Günü qeyd olunur. Bu əlamətdar tarix Prezident İlham Əliyevin 2009-cu ilin 17 noyabrında imzaladığı “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı Günüünün təsis edilməsi haqqında” sərəncamı ilə təsis edilib. 2009-cu il dekabrın 4-də isə Milli Məclis noyabrın 9-nu Dövlət Bayrağı Günü kimi rəsmiləşdirib. Nəticədə Əmək Məcəlləsinin 105-ci maddəsinə edilən əlavəyə əsasən, 9 noyabr tarixi qeyri-iş günü sayılıb.

Ölkə başçısı bu qərarı qəbul edərkən Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağının ilk dəfə rəsmi surətdə 1918-ci il noyabrın 9-da qəbul edilməsini nəzərə alıb, Azərbaycan Respublikasının AXC-nin varisi olduğunu təsdiq, dövlət rəmzlərinə hörmət və ehtiramı təmin edib. 1993-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda ikinci dəfə siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra milli suverenliyin simvolu kimi, Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında çoxsaylı normativ aktlar qəbul edilmişdir. Onun layiqli siyasi varisi dövlət başçısı İlham Əliyevin imzası ilə Azərbaycan Respublikasının 2004-cü il 8 iyun tarixli Qanunu ilə Azərbaycan Respublikası Dövlət bayrağının istifadəsi qaydaları müəyyənləşdirilmişdir. Bu qanunla Dövlət bayrağının qaldırılmalı və yerləşdirilməli olduğu yerlər müəyyən edilmiş, rəsmi tədbirlər, matəm günləri və mərasimləri zamanı istifadəsi, digər bayraqlarla birgə qaldırılması (asılması) və ya yerləşdirilməsi qaydaları təsbit olunmuş, Dövlət bayrağının istifadəsinə dair tələblər və məhdudiyyətlər, habelə Dövlət bayrağı haqqında qanunvericiliyin pozulmasına görə məsuliyyət də təsbit edilmişdir.

Dövlət bayrağı respublikamızın dövlət qurumlarının və diplomatik nümayəndəliklərinin binaları üzərində ucalır, mühüm beynəlxalq tədbirlər, mötəbər mərasimlər və məclislərlə yanaşı, beynəlxalq tədbirlərdə, idman yarışlarında və s., BMT-nin, digər üzv olduğu qurumların binalarının qarşısında digərləri ilə bir sırada dalğalanır, milli birliyi, dövləti, xalqı təmsil edir.

Bu gün bayrağa olan ehtiram ulu öndərin yolunu uğurla davam etdirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dövlət rəmzlərinə olan münasibətindən doğur, milli idealların reallaşması, yaşadılması üçün atılan addımlar özünü üçrəngli bayrağımıza qayğı və hörmətlə yanaşmada da qabarıq göstərir. Dövlət başçısının “Azərbaycan Respublikasının paytaxtı Bakı şəhərində Dövlət Bayrağı Meydanının yaradılması haqqında” 2007-ci il 17 noyabr tarixli sərəncamı həm vətənpərvərlik, həm də dövlətin tarixi, təmsilçiliyi baxımından xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Ölkə rəhbəri üçrəngli bayrağımızın müstəqil Azərbaycanın simvolu, xalqımızın qürur mənbəyi olduğunu bildirərək demişdir: “Bayrağımız qürur mənbəyimizdir. Bizim bayrağımız canımızdır, ürəyimizdir. Bu gün Azərbaycanın hər bir yerində Dövlət bayrağı dalğalanır. Azərbaycan ərəzi bütövlüyünü bərpa edəndən sonra milli Dövlət bayrağımız bu gün hələ də işğal altında olan torpaqlarda qaldırılacaqdır. Bizim bayrağımız Dağlıq Qarabağda, Xankəndidə, Şuşada dalğalanacaqdır. O günü biz hər an öz işimizlə yaxınlaşdırmalıyıq və yaxınlaşdırırıq”.